

**Havområdene Vestlands-
kysten—De britiske øyer:**

Viktig område for alkefugl

HAVOMRÅDENE mellom Vestlands-
kysten og De britiske øyer er vik-
tige for alkefugl gjennom hele året. På
Shetland, Orknøyene og i Skottland
hekker anslagsvis 1 million individer av
lomvi og 120 000 individer av alke.

L ANGS Norskekysten nord til Runde
utenfor Ålesund hekker også et
titalls tusen par av begge artene.
Fuglene er ferdige med hekkingen mel-
lom slutten av juli og begynnelsen av
august, og da trekker minst én av vok-
senfuglene, alltid hannen, og deres ene
unge ut i Nordsjøen. Trekkveiene er
ikke fullgodt kartlagt, men trolig trek-
ker 220 000 lomvi og 100 000 alke over
Nordsjøen og inn i Skagerrak. Hoved-
tyngden av disse er britiske fugler. I til-
legg fordeler store bestander av britisk
fugl seg langs kysten, iallfall nord til
Trondheimsfjorden.

FRIGGFELTET er et mulig konfli k t -
område for alkefugl som trekker
over Nordsjøen, og er av britiske fag-
instanser vurdert i nest høyeste sårbar-
hetskategori i juli og august.

UNDER oljvernøvelsen på Frigg-
feltet i 1995 ønsket NINA primært
å skaffe kunnskaper om alkefuglers
oljesårbarhet. Alkefuglene oppholder
seg mesteparten av tiden på hav-
o v e r flaten, og må dykke for å hente
maten. De er derfor trolig mer sårbare
overfor oljen enn for eksempel havhest
og andre arter som flyr under nærings-
søk og beiter på havoverflaten.

Stoffet er hentet fra

NINA Oppdragsmelding 372

Svein-Håkon Lorentsen:

«Observasjoner av sjøfugl i forbindelse
med eksperimentelt oljeutslipp Frigg-
feltet august 1995».

**Havhest i nærheten av olje-
fla k :**

Unngår å lande i tilsølte områder

Havhesten tilbringer store deler av tiden på vingene mens den søker etter mat.

Foto: SVEIN-HÅKON LORENTSEN

**Havhest i nærheten av olje-
flak vil normalt unngå å
lande i tilsølte områder, i alle
fall når lys- og værforholdene
er gode. Det er lite kjent om
fuglene også klarer å unngå
slike områder om vinteren og
i svakt lys.**

D ETTE framgår blant annet av
NINAs undersøkelse i forbin-
delse med eksperimentelle
utslipp under en oljevernøvelse på
Friggfeltet i august 1995. Forekomsten
av sjøfugl ble kartlagt umiddelbart før
øvelsen, og det ble gjort atferdsstudier
for om mulig å beregne hvor mye sjøfugl
som kan bli tilsølt ved oljeutslipp.

Atferdsstudiene ble gjort i forbindelse
med fem forskjellige utslipp, tre på

15 m³ og to på 25 m³ ren olje. Olje-
fla k e n e
som ble sluppet på havoverflaten og
ikke ble behandlet med oljevernmidler,
var nesten fullstendig oppløst etter vel
ett døgn.

Den vanligste sjøfuglarten som ble
observert innenfor det kartlagte områ-
det forut for oljevernøvelsen, var hav-
hest med 10,8 fugl pr. km², fulgt av
lomvi med 2,0 fugl pr. km². Selv om
havhest tilsynelatende ble tiltrukket av
observasjonsfartøyet (en brislingsnur-
per), tyder studier på at den unngikk å
lande i oljetilsølte områder. Totalt ble
fem fugler (to havhest, to lomvi og én
sildemåke) oljetilsølt under øvelsen, og
for lomviene kan tilsølingen ha vært
kritisk. En vågehval ble observert
svømmende gjennom blueshine-områ-
det av ett flak, men konsekvensene av
dette for dyret er usikre.

Informasjon om sjøfuglers sårbarhet overfor olje:

Alle utslippssituasjoner bør benyttes

Oljevernøvelser som den omtalte vil kunne gi verdi-full informasjon om sjø-fuglers sårbarhet overfor olje. Spesielt vil det være nyttig å observere om sjø-fugl endrer atferd når de kommer inn i oljetilsølte o m r å d e r, og om de derved kan unngå å bli tilsølt.

BEHOVET for å studere sjøfugl under forskjellige miljøbetingelser (til forskjellige årstider og under forskjellige lys-, temperatur- og vær-forhold) gjør at en ideelt sett bør utnytte alle situasjoner der det skjer oljeutslipp i det marine miljø, også reelle utslippssituasjoner.

Reelle utslipp bør utnyttes mer

Det er minst tre viktige grunner til at de reelle utslippssituasjonene bør utnyttes i langt større grad til slike studier enn hva som har vært tilfellet til nå:

- Den større mengden olje ved reelle utslipp vil ha langt større negative konsekvenser enn den lille mengden som slippes under eksperimenterelle utslipp.

Gjennomsnittlige tettheter og totalantall av sjøfugl som ble observert i drivbane-retningen for olje fra Frigg-feltet dagen før det første utslippet.

Art	Tetthet Antall/km²	Total- antall
Havhest	10,8	285
Havsvale	0,1	2
Havsvale/Stormsvale	-	1
Havsule	0,3	7
Lappspove	0,2	4
Storjo	-	1
Fiskemåke	0,1	2
Sildemåke	0,8	20
Svartbak	0,1	2
Svartbak/Gråmåke ungfugl	0,1	2
Krykkje	-	1
Lomvi	2,0	53

- Eksperimentelle utslipp skjer innenfor forhåndsdefinerte områder. Områder for eksperimentelle utslipp velges ut blant annet med tanke på å unngå potensielle miljø-k o n flikter og legges derfor til områder der en i utgangspunktet vet at tettheten av sjøfugl er liten.

- De problematiske utslippene skjer som regel når værforholdene er d å r-lige, i motsetning til eksperimenterelle utslipp som ikke blir gjennomført under slike betingelser.

Eksperter må delta

Det viktig at sjøfuglfaglig ekspertise deltar på slike oljevernøvelser, både

for å innhente data om sjøfuglenes sårbarhet og for å overvåke aktiviteten og gi råd om hvordan øvelsen bør foregå for å redusere potensielle konflikter med sjøfugl (og sjøpattedyr).

Beredskapsordning

For å få bedre data for sjøfuglenes sårbarhet overfor olje er det imidlertid viktig at en i tillegg kan gjennomføre studier under virkelige oljeutslipp. Rapporten konkluderer derfor med at det bør etableres en fast beredskapsordning for dette formålet.

Vanskelig å få nok kvantitative data

IFORBINDELSE med konsekvens-analyser forut for åpning av lete-områder for oljeboring er det ofte påpekt et behov for å bruke eksperimentelle oljeutslipp for å kunne beregne hvor mye sjøfugl som vil kunne bli tilsølt i forbindelse med reelle oljeutslipp.

Ikke nok data

Erfaringene fra denne oljevernøvelsen og en tilsvarende øvelse på Haltenbanken i 1989 viser at det kan være vanskelig å få tilstrekkelige kvantitative data for å belyse de problemstillingene som blir skissert.

Tr a fikk skremmer

Det er flere årsaker til dette. For det første er den generelle båt- og fly t r a-fikken i området under en slik øvelse

ofte så stor at den kan skremme vekk sjøfugl. Dette vil også ofte være tilfellet under reelle utslipp, men erfaringsmessig skjer varslingen av reelle utslipp og dermed igangsettingen av opprenskningsaksjoner med en viss tidsforsinkelse.

Sjøfugl vil derfor kunne være eksponert for olje i en viss tid *før* de får muligheter til å bli skremt vekk av aktiviteten som er forbundet med slike aksjoner.

Store utslipp

Ved store utslipp vil det være deler av det tilsølte området hvor det ikke foregår opprenskningsaksjoner, og hvor en eventuell oljevernaksjon ikke vil kunne skremme vekk sjøfugl. Ved slike utslipp vil også mengden olje som slippes ut som regel være mange ganger større enn det som det er til-latt å slippe ut eksperimentelt, noe som naturlig vil føre til større konfli k-ter med sjøfugl og sjøpattedyr.

Fatalt for lomvi

Det ble observert to lomvi som var tilsølt av olje. Olje i fjærdrakten til arter som tilbringer størsteparten av tiden på havoverflaten, og er avhengige av å dykke for å fin n e

mat, er langt alvorligere enn til-søling av fjærdrakten til arter som tilbringer store deler av tiden på vingene. Det er derfor ikke utenke-lig at oljen i fjærdrakten til de to lomviene som ble forurenset var fatal.

BESTILLING: NINA Oppdragsmelding 372 kan bestilles fra NINA-NIKU v/informasjonssjefen. Porto/eksp. kr. 50,-

Redaktør: TOR B. GUNNERØD — Redigering og produksjon: H.G. JÜRGENS — Trykk: TRYKKERIHUSET SKIPNES